

Anyai dédapám, Piller Oszkár a II. világháborúban katona és hadifogoly volt. Visszaemlékezéseit édesanyám 1995-ben játszotta fel audiokazettákra. Ebben a történetben az ő visszaemlékezéseit dolgoztam fel. Becsületes, igaz ember volt. Emelt fővel tűrt számunkra ismertlen borzalmakat. Én személyesen sohasem ismerhettem meg őt, mindig csak meséltek róla. Ezzel a történettel neki és sok más sorstársának állítok emléket. Életének egy olyan szakaszát osztom meg, amiről senkinek sem beszélt, kivéve a családtagjait. Visszaemlékezéseivel kicsit közelebb kerültem hozzá és a családom történetéhez, amire és akikre nagyon büszke vagyok. Legtöbbször a nagy emberek történeteiről írunk, pedig az egyszerű „közemberek” is méltán megérdemlik, hogy történetüket az egész világ megismerje. És miért ne kezdenénk éppen saját falunk hőseivel?

Név: Magyarics Amina Emma, életkor: 14

Kategória: 1. (alapiskolák tanulói)

E-mail: magyaricsamina@gmail.com

Tel. szám.: +421918822737

Iskola: Selye János Gimnázium, Komárom

Osztály: III.N (nyolcosztályos gimnázium)

Törvényes képviselő: Mgr. Magyaricsová Bernadeta

Postacím: Hrnčiariska 2727/5, 945 01 Komárno

Felkészítő tanár: PaedDr. Farkas Adrianna

Katonadolog

Gyermekkorunkban rengetegszer mondták mikor elestünk vagy megütöttük magunkat, és éppen sírásra görbült volna a szánk, hogy ez „katonadolog”. Egészen 18 éves koromig én is úgy hittem, hogy ez a „katonadolog”. Hiszen a katonák nagyon bátrak. Mindig kitartóak. Fáradhatatlanok. Dacolnak az ellenséggel, körülményekkel, de még az elemekkel is. Mindig remélnek. Nagyon fessek az egyenruhában. Sohasem sírnak.

Ez viszont nem mindig igaz. Sokszor félnek. Sokszor sírnak, sokszor elhagyja őket a remény. Nem mindig bizakodóak. Tele vannak kételyekkel, és nemcsak az ellenséggel harcolnak, hanem a honvággyal is. Legjobb esetben a frontról mennek haza a családjukhoz, de akár évekre is fogságba eshetnek, mint én.

Még csak 18 éves voltam, mikor 1941. október 5-én bevonultam Dél-Komáromban a 22. honvéd gyalogezredhez. Igaz, akkor még a magyar hadsereg nem volt kint a fronton, de pár hónappal később miután bevonultam, az első menet elindult.

1942. december utolján került a sor ránk, ekkor vittek ki a frontra. Akkor volt a doni visszavonulás. Csak pár nappal később értünk ki, de mi is mindjárt visszavonulásba kezdünk. Néha próbálkoztunk ellentámadásokkal is, de azok mindig kudarcba fulladtak.

Mint újoncnak a fronton – akkor voltunk egy éves katonák – eléggé kellemetlen volt a hideg, mert nem voltunk hozzászokva, azokhoz a nagy

telekhez, amik ott voltak. Nagyon sokan fagyást szenvedtek, de legalább annyian estek el golyó által. A partizánok hátulról támadtak bennünket, az oroszok pedig előről, így legtöbbször két tűz között voltunk.

Ez tartott 1944. március 15-ig, akkor szereltem le. De minek után nőtlen voltam, nem volt családom, ezért nem egy év után engedtek haza, mint ahogy a családokat szokták – minket volt, hogy 15-16 hónapra is kint tartottak a fronton. Akkor örültem is neki nagyon, hogy végre hazajöhetek, mert akkor már nagyon szorult a kapcánk.

Ám sokáig nem hagytak pihenni, mert négy hónapjára jött a SAS-behívó, ami azt jelentette, hogy azonnal indulnom kellett oda, ahol az alakulatom volt, ismét Komáromba.

Augusztus utolja felé ismét kivittek minket a frontra, de már nem orosz területre, hanem Romániába. Szeptemberben újra visszavonulásra került a sor, de én közben fogságba estem az oroszokhoz. Szatmárnémeti mellett, egy Remetemező nevű faluban fogtak el. Onnét 1000-1500-as csoportokban (jó formán egy falura való ember) hajtottak bennünket Brassóba. Szó szerint hajtottak minket, mint valami teheneket – gyalog mentünk. Brassóban volt egy nagy gyűjtőtábor, nagyjából 22-25000 személlyel. Onnét Foksányba vittek bennünket. Ott volt a csoportosítás, és innét indult naponta 3-4 szerelvény orosz területre.

Én december elején kerültem be egy csoportba. 17 napig vittek bennünket vonaton, igaz nem állandóan mentünk. Csak akkor mentünk tovább, mikor szabad volt egy-egy út vagy vágány, ily módon jutottunk el egyik állomástól a másikig. Valamikor karácsony és újév között érkeztünk meg Szaratovba.

A város a Volga partján feküdt, még az európai részen. A Volga másik felén, ami már az ázsiai részhez tartozott, egy Engels nevű város feküdt. Ebbe a városba kerültem át én.

Aztán mikor első nap kivitettek minket dolgozni, megfagyott a lábam.

Pontosabban, a bal lábamon a nagyujjam. Emiatt két hetet kellett a gyengélkedőn töltenem.

Onnét aztán teherautóra raktak minket és elindultunk ki az állomásra a Volga jegén keresztül. Télen ott olyan erős fagyok voltak meg kemény hó, hogy a forgalom a hó tetején ment, nem volt abban semmi különös. Mire végre kiértünk az állomásra, majd meg fagyunk. Illetve volt, aki meg is fagyott, de a halottakat sem lehetett elhagyni, őket is kellett vinnünk. Húznunk, mint kutya a rongyot. Ha jól számoltam, 5-6 száz emberből álló csoportba voltunk rendezve, amiket szintén 5-6 ór kísért puskával. Nem azért, mert megszöktünk volna, hiszen kinek lett volna közülünk arra ereje, hanem mert a civilek megverték volna bennünket. Nagyon sok volt közülük a rokkant, kinek keze, kinek lába hiányzott. Mind nekünk akart volna jönni. Olyanok voltak, mint a harapós kutyák. Azt mondták, hogy miattunk lettek rokkantak. Mondtuk nekik, hogy mi magyarok vagyunk, – azokat talán jobban túrték, jobban kímélték az oroszok a harcban, mint a németeket – de hiába. Azt mondták, az mindegy, az is német. „Tózsé Fritz!”

Útközben szoltak, hogy hamarosan megállunk egy állomáson. Ahogy mondták, éjfél után a következő állomásnál meg is álltunk, kiszállítottak bennünket, megoldvastak pontosan: volt három halott, akiket a hó tetején húztunk.

Az állomásról aztán beérkeztünk a lágerbe, vagyis a kórházba, aminek ők mondták. Abban a városkában volt vagy három kórház. Lábfagyással voltam én is, így nem szobába tettek, hanem folyosóra. De akkor bizony már olyan idők voltak, hogy akár mínusz 49-50°C is lehetett éjjelenként. A kórház fűtetlen épület volt, legalább is a folyosók biztosan, mikor bement az ember, akkor úgy érezte, mintha fürdőbe ment volna, de pár óra múlva már ott is fázott.

Valószínűleg azért éreztük azt, hogy annyira meleg van, mert bent legalább a szél nem fúj, csak hirtelen a kinti levegőhöz képest volt meleg.

Nagyjából 11 hónapig voltam kórházban, mert a lábfagyásra aztán jöttek más, ragályos betegségek, mint a sárgaság. Egyik a másik után, úgyhogy januártól egészen novemberig voltam kórházban.

A várost, ahol akkor éppen voltunk, Atkarszknak hívták. Ezt is csak úgy tudtam meg, hogy mikor az egyik kórházból a nővérek kísérték át minket a kettes kórházba, akkor kérdeztem meg az egyiküket, hogy milyen városban vagyunk. Ő mondta, hogy Atkarszk. Ott bizony nagyon sok magyart eltemettek, mert voltak olyan téli időszakok, hogy egy szobában akár 5-6 ember is meghalt reggelre.

Mondták is abban az időben egyesek, hogy ha az ember mélyebben elalszik, akkor a németek kiviszik a hullaházba reggelre. Úgy is volt sajnos. Gyenge volt mindenki. Ha tovább vagy mélyebben elszenderedett, akkor hoztak egy hordágyat, és feltették rá. Aztán mikor felébredt, akkor szolt, hogy:

- Hát hova visztek?

Azok meg válaszoltak:

- Hát te még élsz? Nem lélegeztél.

Ilyenek történtek akkor.

Ez volt '45 novemberében, akkor aztán ugyanabban a városban egy gabonaraktárhoz küldtek harmincunkat dolgozni. Olyanokat, akik munkaképesek voltak, már amennyire munkaképesek lehetünk. A raktárban búzát, kukoricát kellett mernünk zsákokba, aztán ezeket felrakni autókra. Igaz, ha 3-4 ember megfogott egy zsákot, akkor is alig bírta feltenni rá, de kellett csinálni.

Nem sokkal később aztán onnan is elvittek bennünket egy Kologrikov nevű településre. Új volt még, a faházakat akkor rakták össze, jó formán táborokat építettek csak. Moszkva és Szaratov között egy 1200 kilométer hosszú gázvezetéket fektettek le, és minden 200 kilométerre egy kompresszort, egy épületcsoportot motorokkal, irodákkal akartak építeni. Ezeken az építkezéseken dolgoztam én is következő év novemberéig.

Egyik este aztán névsorolvasás volt, akiknek a nevét mondták, ki kellett állniuk. Köztük voltam én is. Hát visszavittek bennünket Szaratovba, – mert az volt a

központ – a fűrésztelepre. Elvégre volt vagy hat láger Szaratovban. Azt csak később tudtam meg, hogy keszegfalusiak is voltunk ott hatan, de én sajnos eggyel sem találkoztam. Szabadon nem lehetett járkálni, ők pedig más munkahelyen voltak, mint én.

December elején aztán kihirdették, hogy azok, akik Kologriovkáról lettek behozva, azok mennek haza. Jön majd a transzport Szibériából, addigra meg leszünk majd borotválva, átöltözünk más ruhába, és mehetünk is.

El is jött az idő. Tényleg úgy volt, ahogy mondták. Nyírtak, borotváltak bennünket, adtak másik ruhát, igaz, nem jót, de hát kicserélték, mégsem volt annyira szennyes, mint az előző. Másnap reggel kint, az állomáson, beosztottak bennünket a vagonokba, mert másik lágerekből is hoztak embereket, nem csak minket. Meg lettünk számolva, meg volt, hogy melyik vagonban hányan és milyen nevűek vannak. Nem volt velünk még őr sem, így hát el is hittük, hogy most tényleg nem hazudnak, végre hazavisznek bennünket.

Harmadik nap este aztán hallottuk, hogy kiabálják, hogy „Fel a vagonba mindenki!”, meg hogy megint olvasás lesz, hogy meg vagyunk-e mindnyájan. Már messziről hallottuk, hogy milyen erősen csukják be a vagonokat és zárják be a zárat. Gondoltuk, hogy ez alighanem megint olyan hazamenetel lesz, mint amilyen szokott lenni – semmilyen. Nem hazafelé visznek bennünket, úgy járunk, ahogy szoktunk.

Hamarosan ránk került a sor, ott is becsukták az ajtókat. Én akkor megkérdeztem az öreket:

- Minek csukják be az ajtót, ha hazavisznek? Úgy se szökik el senki.
- Muszáj, a tiszt így parancsolta – válaszolt az egyik.

Aztán eljött az idő, a gőzös rátolatott arra a pár vagonra, amelyeken mi voltunk. Kihúzott bennünket a nyílt pályára, ott összekapcsoltak bennünket, aztán elindultunk.

Az első nap elteltével már egyik is, másik is mondta, hogy: „Már közel lehetünk Ukrajnához” „Lehet azóta el is hagytuk, már Romániában lehetünk, hiszen egész éjjel jött a szerelvény”. Mikor kivilágosodott, akkor mondtam nekik, hogy:

- Gyerekek, mi bizony nem hazafelé megyünk.
- Hogy azt te honnan tudod? – kérdezték.
- Onnan, hogy a vagonnak az északibb végén a vasalások deresek. Északra megyünk mi, nem délre – magyaráztam nekik.
- Egy ilyen embert! Aki még most sem hiszi el, hogy hazamegyünk, pedig már Szaratovban sem őrizték a vagonot – morgolódt az egyik.
- Biztos, hogy nem csapnak be bennünket – mondta a másik. Reméltem, hogy nekik lesz igazuk.

Másnap reggel felébredtünk, jobban mondva kivilágosodott, mert aludni nem tudtunk, ki a hidegtől, ki az idegességtől. Elvégre akkor már majdnem három évet voltam fogságban, ha a hazajövetelt említették, csak felforrított bennem a vér, hogy végre hazakerülök. Akkor sem állt meg a vonat, sőt, mi több, még tíz nap múlva is ment a szerelvény. Sokakban felmerült a kérdés, hogy „Mégis hova az

Istenbe visznek minket, hogy ilyen sokára érünk haza?” Már hallgatták, hogy már nem oroszul beszélnek a vagon mellett, ez már más nyelv, biztosan már Romániában vagyunk.

Aztán este, villanygyújtás után megállt a szerelvény, kitolattak velünk a teherpályaudvarra, oldalra a sínekre. Amikor körbe néztem, láttam, hogy nagy területben négyszögben égtek a villanyok, körbe volt világítva három soron: alul, feljebb és a tetején, mintha megfigyelő bódékat is láttam volna. Biztos voltam benne, hogy az láger.

De hol lehetünk? Nem tudtuk.

A szerelvénytől messzebb sorakoztattak minket. Azt mondták, hogy az úton, de minden egyforma volt, mert mindent hó borított. Civilek közül is járkáltak arra, ki munkába, ki haza, mindenki a maga útján. Tőlük nem lehetett kérdezni, mert ha az ember valami fiatalabbat szólított meg, akkor az leköpte, de nem szólt semmit. A foglyok nem voltak a szemükben emberek. Esetleg az idősebbekkel lehetett beszélni, mert ők, ha az ember valamit kérdezett, hát feleltek. Szóltam a haveroknak, hogy engedjenek kijebb, ha jön majd valami idősebb orosz, akkor attól majd megkérdem, hogy hol vagyunk. Jött is pár idősebb, aztán az egyik olyan szerény arccal nézett, végül őt szólítottam meg:

- Elnézést, milyen város ez?

- Gorkij – felelt. Erre nagyot hallgattam, ezért folytatta. – Nem ismered? Nem hallottál még róla?

- Nem, merre van, vagy milyen város van körülötte? – kérdeztem ismét.

- Itt van Moszkva nem messze, 560 kilométer – válaszolt.

Az oroszoknak a 100 kilométer, az „nyicsevó”. Semmi, közel van. Sokszor Oroszországban úgy vannak a települések, hogy lehet egész nap kell menni, hogy átérj a másik faluba. De hogy Gorkij merre lehet, azt még mindig nem tudtam, soha nem is hallottam róla eddig. Az orosz megállt egy kicsit beszélgetni:

- Hova mennek? – kérdezte.

- Ahova majd visznek – válaszoltam tömören az igazságot. Hogy ne legyenek udvariatlan folytattam. – Nem tudjuk, a szerelvény egyelőre itt állt meg.

- Van ennek a városnak egy régi neve is – tért vissza az első témánkhoz. – Még a cárizmus alatt hívták így, lehet ezt ismeri: Nyizsnyij Novgorod.

- Nem, ez sem ismerős – ingattam a fejem.

- Hol tanult meg oroszul? – érdeklődött.

- 16 hónapig voltam a fronton, voltak olyan faluk, ahonnan a civilek nem voltak kitelepítve. Most pedig már két és fél éve fogságban vagyok. Amit lehetett, megtanultam – feleltem.

Sokszor volt még olyan is, hogy nem volt a környezetemben olyan, akihez magyarul szólhattam volna, például a kórházban. Németül kellett a németekkel, oroszul az oroszokkal, igaz én inkább beszéltem oroszul, mert a németekre haragudtam, ahogyan más is.

Gorkijban aztán bevitték bennünket egy lágerbe. Rengeteg ember volt ott, a folyosón egyik ment erre, a másik arra, nézegettek mindenfelé, hátha látnak valami ismerős arcot. Én akkor még keszegfalusival nem találkoztam, sem földivel, de még járásbélivel sem. Aztán egy illető olyan ismerős volt. Nagyon nézett engem, én is őt, de nem tudtam őt hova tenni. Bármennyire is törtem a fejem, nem jöttem rá, hogy hol vagy mikor láthattam. Nagyon sok lágerben voltam már akkor, katonaságnál is sok ismerősöm volt. Fél nap kerülgettük egymást, ha el is mentünk egymás mellett, akkor sem szólt egyikünk sem. Mikor már délután felé járt az idő, mondom magamban: „Nem töröm magam, megkérdem, hogy ki ő vagy honnan ismerem, hol voltunk együtt. Valamit majd mond.” Gondoltam egyet, aztán következőre nem tértem ki előle, hanem nekimentem. Erre ő is elmosolyodott, meg én is.

- Hol voltam én teveled? Valahol biztos voltunk együtt: vagy katonaságnál, vagy fogságban? – szegeztem neki a kérdést.

- Oszkár, te vagy az? – kérdezte. Amikor szóra nyitotta a száját, azonnal rájöttem, hogy ki ő, a Józsi, egyik falumbéli.

Elhatároztuk, hogy ha már most így összekerültünk, akkor haza is együtt megyünk majd, nem hagyjuk el egymást. Igaz, hogy mivel ő mesterember volt, más munkabeosztása volt, de azért minden este együtt voltunk. Nem sokkal később bekerült a konyhára, ahol aztán fel is javult. Adott ő nekem ennivalót, amit tudott, de rajtam az nem látszott meg. Kevés ételmezt kaptunk, pedig többször odaadta a részét, és ő evett a konyhán. Nemhogy két porciót, hanem ha tízet is megevett volna abból az ember, akkor sem lakott volna jól. 300 gramm kását adtak. Levesből 500 grammot, mert az fél literes pohárban volt, de nem volt abban jóformán semmi, csak langyos víz, attól meg nem lehet felépülni. Decembertől aztán egészen június 12-ig voltam Gorkijban. Egyszer reggel sorakoztunk a munkára és már térdig érő hó volt, előtte való este pedig semmi. Akkor jött oda hozzám a Józsi:

- Jó hírt hallottam – mondta izgatottan. – Mentek haza, a háromhatosok, a háromnégyesek és az OK-ások, mind mennek.

Akkor osztályokba voltunk osztva, volt: egyes, kettes, hármás, háromhatos, háromnégyes, OK-ás. Mi a háromhatosok közé tartoztunk, ami azt jelentette, hogy naponta csak 6 órát kellett dolgoznunk és nem 8-at.

- Ah, nem lesz abból semmi – ingattam a fejem, de titkon azért reménykedtem. Olyan régen voltam már otthon!

Mikor letelt a munkaidő, az örök bekísértek bennünket a lágerbe. Mindjárt a kapunál már névsort olvastak, és mondták, hogy akinek a nevét olvassák az álljon félre. Én is közéjük kerültem. Az újabb utasítást követve a fürdőbe mentünk. Ott a borbélyok nyírtak, borotváltak minket, mosakodtunk, ruhát adtak és azt mondták, hogy ne feküdjünk le, inkább legyünk készenlétben, mert akármelyik pillanatban jöhet a telefon, hogy megyünk haza. Magamban azt gondoltam, hogy ez már megint csak olyan hazamenetel lesz, mint amilyen szokott lenni – vagy messzebbre visznek, vagy valamivel közelebb, de haza, azt

nem. Végül aztán nem is vetkőztünk le, ruhástól feküdtünk a priccseken. De hiába, mert reggelig senki sem szólt nekünk. Nem mentünk munkába, de hogy ne csavarogjon senki a lágerben, mindenki a szobájában vagy a folyosón maradt. Józsival is elbúcsúzkodtunk reggel, lelkemre kötötte, hogy ha hazakerülök, akkor „ezt mondd meg, meg azt mondd meg”. Ő akkor már nős volt, családja volt. Aztán este, mikor megint összekerültünk, mondom neki:

- Nem lett belőle semmi.

- Majd eljön az idő, ti már biztosan mentek haza – nyugtatott.

Még nagyjából egy hétig húztak-vontak bennünket, mire egyik reggelen végre sorakoztattak bennünket. A politikai tiszt tartott egy beszédet, hogy otthon hogyan mondjuk el, hogy milyen jó volt itt, meg hogy milyen igazságosak a kommunisták. Akkor kezdtem már elhinni, hogy itt tényleg lesz valami. Aztán kihajtottak minket az állomásra, be a vagonba, ott vártuk, hogy mikor jön már a szerelvény, amire rákapcsolnak.

Végül tényleg elindultunk hazafelé. Nyugatnak ment a vonat. Míg Gorkijban hó volt, addig itt már gyerekek fürödtek a patakban, olyan jó idő volt.

Aztán megérkeztünk Romániába, Máramarosszigetre. Odáig volt széles vágány, mert az oroszoknak szélesebb vasúti vágányuk volt, mint a mieinknek. Két helyen volt ilyen átszállóhely: Foksányban és Máramarosszigeten. Az utóbbi helyre érkeztünk meg mi. Nagyon sokan voltak itt is, mert innét vitték haza transzporttal a népet.

Szóltak nekünk, hogy aki felvidéki, erdélyi vagy délvidéki, az mondja meg, mert ha összejönnek annyian, hogy érdemes lesz szerelvényt indítani, akkor azok külön szerelvényel fognak hazamenni. Össze is gyűltünk mi már 2000-en is, de bizony a mi szerelvényünk nem jött, pedig az elején azt mondták, hogy 1500 ember is elegendő lenne.

A szerelvények mindennap jöttek-mentek, mi pedig a kapunál ácsorogtunk, és minden új jövevénynek mondtuk, hogy ha felvidéki akkor mondja meg, mert ha összejön egy bizonyos létszámú csoport, akkor külön hazavisznek bennünket. Már háromezren is összejöttünk, mire lejött Bukarestből a cseh konzul. Be is jött beszédet tartani nekünk a lágerbe. Végül kiválasztott közülünk 5 magyar tanítót, azokat elvitte magával, nekünk meg mondta, hogy várjunk, majd Prágából jön az engedély. Csehszlovákia nem viselt háborút és nincs hadifoglya, ezért nem tud rendezkedni, csak várjunk, valami majd lesz.

Mi továbbra is lestük a vonatokat, hogy mikor jönnek, de bizony nem mondtuk többet az embereknek, hogy mondják meg ha felvidékiek. Épp ellenkezőleg: meg ne mondjátok, mert különben itt fognak titeket, mint minket. Mondjátok inkább, hogy magyar állampolgárok vagytok, magyar területre valók és akkor már holnap visznek is benneteket haza.

Ily módon találkoztam egy nagymegyeri illetővel. Ő is egy olyan szerelvényel jött, ahol mondtuk mindenkinek, hogy mondják azt, hogy anyaországiak. Egyik sem vallotta be közülük, hogy felvidéki, így már másnap indították is őket haza. Ettől a nagymegyeritől üzentünk mi, négyen falubeliek és páran a környékbeli

falukból. Kértük, hogy ha hazakerül, akkor menjen el Keszegfalvára és mondja meg a hozzátartozóinknak, hogy hol vagyunk és küldjenek egy hivatalos pecséttel ellátott levelet vagy táviratot, amit felmutatunk, hogy a hozzátartozóink ki vannak telepítve. Akkor a következő szerelvényvel már indítanának is bennünket haza.

Így is lett, de mire megérkezett, addigra én már bekerültem a pékségbe. Mivel sokáig kellett várni, hát kihallgattam az oroszokat, ahogy arról beszélnek, hogy kéne nekik hat ember a pékségbe, lehetőleg olyanok, akik már máskor is dolgoztak ilyen műhelyben. Nem sokkal ezután össze is sorakoztattak bennünket. Én akkor rögtön jelentkeztem, és mondtam, feltétlenül oda kell vinniük, mert a többinek nem volt annyi „tapasztalata”. Lehet, hogy csak azok is hazudtak, mint én. Mihelyst megmondtam, hogy hány hónapot dolgoztam megkérdezték:

- Szakmád?

- Nem szakmám, csak apám volt pék, annak segítettem mindig – hazudtam.

Végül átvittek a másik lágerbe bennünket, a pékségbe, ahol aztán sikerült egy kicsit fel is híznom. Rám is fért, mert mikor odakerültem, 50 kilós papírzsák lisztet nem tudtam egyik helyről a másikra átvinni, olyan gyenge voltam.

Hirtelen annyi sok földi volt ott, hogy nem győztem őket kenyérral ellátni. Este a kötényem alatt hordtam ki nekik: elvágtam kétfelé azt a téglakenyeret, a kötényem alá beszorítottam, aztán vittem egyiknek is, másiknak is. Gond mindig volt, de az ember ott segített, ahol csak tudott.

Közben ez a nagymegyeri hazakerült. El is ment a faluba és meg is tett mindent, amit kértünk tőle. Nemsokára meg is érkezett a távirat, apám volt a feladó.

Szüleid ki vannak telepítve Medgyesegyházára, gyere haza – ez volt a tartalma.

Rögtön mentem is át a másik lágerbe a főnökökhöz, hogy táviratom jött. Már

három hónapja itt vagyok, már régen hazamehettem volna, ha tudtam volna, hogy a szüleim ki vannak telepítve Medgyesegyházára. Az egyikük még dicsérte is, hogy milyen szép helyre kerülök majd, Medgyesegyháza gyönyörű.

Gondoltam magamban, hogy ez az irány meg lesz változtatva, csak vigyetek át Magyarországra! Nincsenek ők kitelepítve. Otthon vannak Keszegfalván.

Várnak haza.

A másik három falusi is kapott ilyen iratot, mint én. Mind a négyen már másnap be lettünk osztva a transzportba. Három hónap után végre hátunk mögött hagytuk Máramarosszigetet.

Debrecenbe vittek minket, ahol szigorú elkönyvelés volt: ki hol, mennyi ideig volt fogságban, milyen munkát végzett, politikai tevékenységet nem folytatott-e kint. A kihallgatás után egy alapos orvosi vizit következett, tüdőröntgennel, fogazati vizsgálattal és minden egyébbel. A bérünket is megadták. Három évre kaptam húsz forintot.

Egy laktanyában lettünk elhelyezve, de mondták, hogy senki ne menjen sehova, mert holnap külön szerelvényvel megyünk Pestre, ahol majd a többi utasítást kapjuk, de senki sem maradt a fenekén, mindenki minél hamarabb haza akart

jutni. Vagy legalább is el olyan helyről, ahol puskával őriznek bennünket. Már annyira hozzá voltunk szokva, hogy itthon is forogtunk hátra, hogy nem kísérel valaki fegyverrel.

Egy rendőr járkált ennek a kaszárnyának a bejáratánál, ő vigyázott arra, hogy ne menjünk ki. Mi négyen falusiak ott ücsörögtünk a kaputól egy olyan húsz méterre egy martosival, aki mellénk szegődött.

- Jó volna ugyan kimenni, de hát hogyan – vetettük fel a kérdést. Spekuláltunk.

- Odamegyek én ehhez a rendőrhöz, megpróbálok vele valamit beszélni – tápázkodtam fel, majd elindultam a kapu felé.

- Elnézést, nem lehetne valakivel behozatni cigarettát, mert hát kaptuk ezt a húsz forintot és annyira régen szívtunk jó magyar cigarettát, jó lenne behozatni valakivel – kérdeztem tettetett félénkséggel.

- Én el nem mehetek, meg hát kit is küldjek? De tudja mit? – kérdezett vissza. – Magát én most kiengedem, hozzon a többieknek is. De visszajöjjön ám! – kötötte a lelkemre.

- Hova is mennék, hiszen nem ismerem ezt a várost – mosolyodtam el. – Azt mondja még meg legyen szíves, hogy merre van a közelben trafik?

- Kimegy a kapun, elfordul balra, az első kereszteződésnél jobbra, bemegy az utcába és ott a harmadik vagy negyedik ház lesz az – igazított útba. – De siessen ám vissza. Majd én elmegyek odébb, az alatt maga menjen ki.

- Jól van, nagyon szépen köszönöm – mondtam hálásan. Most adott nekünk szabad utat.

Visszamentem a haverokhoz:

- Ha a manusz odébb megy, akkor én felkelek és sietek kifelé, ti is gyertek utánam. A rendőr nem fog hátra nézni, mert megengedte, hogy kimenjek és ha meglátják, hogy kiengedett, akkor megbüntetik – újságoltam el nekik. A rendőr aztán el is ment jó darabon, olyan 30-40 méterre lehetett a bejáratától, mikor felálltam, aztán gyors léptekkel kisiettem az utcára, de mire én kimentem, emezek is kint voltak. Aztán dehogy mentünk mi balra, amerre a trafikot mondták, egyenesen jobbra fordultunk, mert az állomásnak arra felé kellett lennie.

Az állomáson a menetrendeket nézegettük, hogy mikor kapunk vonatot, ha már kint vagyunk. Aztán láttam egy embert, aki vasutasnak nézett ki, gondoltam ettől megkérdezem, ennek tudnia kéne.

- Legyen szíves, mondja már meg nekem, hogy Pest felé mikor megy vonat? – szegeztem neki a kérdésem.

- Milyen, gyors vagy személyi? – tudakolózott.

- Inkább személyi – feleltem.

- Tudja mit – gondolkozott el. – Hányan vannak még?

- Négyen.

- Rendben, akkor jöjjenek utánam ebbe a kis utcába, itt van nem messze egy lebujs kocsmá. Én is azzal a vonattal fogok menni, ami Pest felé megy, majd elmegyünk együtt – ajánlotta fel. – De az indulásig van még két óra hossza.

- Az nem baj, kint jobban megvárjuk azt a 2 órát, mint bent az egyet – mondtam neki.

Ballagtunk is utána. Bementünk a kocsmába, ott pedig azon gondolkoztunk, hogy mit is vegyünk. Végül arra jutottunk, hogy veszünk négyünknek egy liter bort, mindenki egy doboz cigarettát, aztán elücsörgünk itt addig, amíg a vonatra nem kell menni.

Ki is kértük a liter bort, 4 poharat, 4 csomag Symphoniát, majd rágyújtottunk. Megegyeztünk, hogy egy ember kifizeti, ne dobáljuk össze a pénzt, aztán majd a többi később megadja neki az árát. Szóltam a pincérnek, hogy fizetnénk.

- Ne fizessenek maguk, csak igyanak, ez már ki van fizetve – mondta.

- Hát nem úgy van az, mi kértük – ellenkeztem.

- Ne törődjenek semmivel, fogyasszanak, szívják a cigarettát – hajthatatlan volt. Még ki sem ürült az üvegünk, már hozta a másikat, azt is megittuk. Cigarettát is hozott, de abból már annyi volt előttünk, hogy nem tudtuk hova elpakolni.

Kínálgattuk körbe a kocsmában. Bort még talán ihatnánk, de nem lenne túl jó ötlet, mert már három éve nem ivott egyikünk sem alkoholos italt, aztán már az előző két litertől is kóválygott a fejünk. Közben odaült mellénk az előbbi vasutas.

- Nem soká indulunk – szólt.

El is indultunk, de már messziről láttuk, hogy a katonai készültség ott járkál az állomáson, hogy ilyen csellengőket, mint mi összekapdosson, aztán bevigyen. De ez a civil – azóta is áldom a jó lelkét neki – pártunkat fogta, azt mondta, hogy maradjunk a sötétben a saroknál, és ha majd ő elindul a vonat felé, akkor menjünk utána.

Egyszer csak jött egy vonat, de a mi emberünk mozdulatlanul állt a peronon, így mi is nyugton maradtunk a sötétben. A harmadik vonatnál aztán megmozdult a vasutas, talán még a fejével is intett, hogy most kövessük, utána is siettünk. Naivan azt hittük, hogy csak mi leszünk a szerelvényen, de mikor felértünk, akkor láttuk, hogy a kupé bizony tele van, mert a másik oldalon csoportosan ugráltak fel. Olyan sűrűn álltunk a kupéban, hogy alig fértünk el. Minél többet ment a vonat, annál kevesebben lettünk, mert ugye többen szálltak le útközben, mint fel.

Hajnalban érkeztünk meg Pestre. Ott mikor bementünk a váróterembe, rengeteg embert láttunk, akik ilyen 1-2 méteres pálcikákra felszerelt képeket tartottak. Kérdezték, hogy nem voltunk-e velük, nem ismertük-e őket. A hozzátartozójuk iránt érdeklődtek, de sajnos egyiküknek sem tudtam semmit mondani, egy sem akadt, akit valaha láttam volna közülük.

A teremben az ajtókra ki volt írva, hogy FELVIDÉKIEK, DÉLVIDÉKIEK, ERDÉLYIEK, ANYAORSZÁGIAK, ki hova tartozott, oda kellett bemennie. Be is mentünk, aztán a kijáratnál felültettek bennünket egy leponyvázott teherautóra. Az mikor megtelt, felült a végére egy katona, majd az autó elkezdett hajtani.

- Hova visznek bennünket? – tudakolóztam a katonától.

- A Károly laktanyába, ott majd megkapják a további utasítást, és az szerint fognak cselekedni – felelt vissza.

Oda is vittek minket. Az irodába csak ötösével engedtek be minket, ott volt egy főtörzsőrmester, ő szedte az adatokat. Kaptunk két villamosjegyet: egyiket a kitelepítő irodához, másikat meg a cseh konzulátusra. A kitelepítő irodába hiába mentünk, nem volt nekünk senkink kitelepítve. A cseh konzulátuson, meg olyan igazolást adtak, aminek rá volt írva a hátuljára, hogy a határt átlépni nem szabad vele. Azt mondták, hogy meg kell várnunk míg leküldik az engedélyt, most küldtek Prágába kérvényt, hogy ezeket és ezeket az embereket fogadja be Csehszlovákia, minekután csehszlovák állampolgárok voltunk. A válasz körülbelül 2-3 hónap múlva megjön, addig kapunk munkát, szállást, kosztot, úgyhogy nyugodtan kivárhatjuk, mire az engedélyt megkapjuk. De ilyen papírért minek menjen oda az ember, ugye? Hát nem mentünk mi oda, mert előzőleg már érdeklődtünk másoktól, hogy merre, kivel, hogyan lehetne ezt gyorsan elintézni. Egy rendőr aztán igen nézett bennünket, ahogy így bizonytalanul járunk-kelünk, kérdeztünk mindenkitől, hogy merre van ez meg az. Nem ismertünk mi Pesten semmit. Mivel, hogy ez az ember nagyon nézett minket, hát mondom a többieknek:

- Menjünk oda hozzá! Mit csodál ez rajtunk, nem látott még fogságból hazajövő embereket? Öltözetünk nem olyan, mint az ittenieké, de mi is magyarok vagyunk. Tán gyanúsnak talál minket?

Oda is mentünk hozzá, köszöntünk is egymásnak.

- Maguk fogságból jönnek? – érdeklődött. Igennel feleltünk.

- Hova valók? – folytatta.

- Felvidékiek, Keszegfalvára valók – mondtuk neki.

- Én is, csak én Ekecsről jöttem. És merre akarnak menni? – kérdezte.

- A kitelepítő irodában már voltunk, most nem igazán... – akartunk neki felelni, de félbe szakított minket.

- Tudják mit? Ne menjenek sehova. Itt van egy levél nálam, az egyik barátom írta, három nappal ezelőtt ment haza, ma kaptam meg a levelet. Azt írja benne, hogy Komáromnál szépen, gond nélkül átengedték és elmehetett. De nem csak ő, hanem mindenki, aki vele volt. Én azt mondom maguknak, hogy menjenek ki a Keleti pályaudvarra, délután fog menni egy vonat, arra üljenek fel, Komáromban meg szálljanak le, és menjenek haza. Ha a hídon nem engedik át, akkor Monostoron jó népek laknak, valahogy majd átdobják magukat a Dunán. Nyugodtan menjenek csak – magyarázta el gyorsan.

- Mennénk mi, de azt sem tudjuk merre kell menni a Keleti pályaudvarra – válaszoltunk.

- Annyi időm van, jöjjenek – nézett az órájára. – Elkísérem magukat a Keletiig, de beszélgetni nem fogunk a villamoson. Tudják mi a helyzet, én is ember vagyok, nem akarom feladni a kenyeremet. Ahol felszállok ott szálljanak fel, ahol leszállok, ott meg szálljanak le.

Egy saroknál meg is állt, így mi is. Nemsokára jött a villamos, felültünk rá. A harmadik megállónál szálltunk le. Utána azt mondta:

- Na barátaim, itt vagyunk, ide menjenek be. Fél kettőkor megy a vonat, arra felszállnak és elmennek Komáromig. Ott vagy simán átengedik magukat, vagy majd sötétben a monostoriak segítenek. Van Monostoron ismerősük?

- Egy évig voltam ott katona, némi kis ismeretségem van, ha azok éppen ott vannak, akikkel én együtt voltam – feleltem készségesen.

Nagyon szépen megköszöntük neki a segítséget, majd bementünk. Az épületnek egy része le volt bombázva. Volt egy Vöröskeresztes helyiség, szobaféleség, ott adtak enni, cigarettát, vonatjegyet. Fogolyellátó irodának volt címezve. Az idő nagyon lassan telt, a nővérek közben érdeklődtek, hogy hol jártunk, hova valók vagyunk, családi állapotunk felől. Végre aztán megjött a vonat, és felszálltunk rá.

Komáromban is volt fogolyellátó iroda, ott babgulyással kínáltak. Mondtam nekik, hogy nekem az nem kell, mert már látom annak a templomnak a tornyát, amit négy hosszú éve nem láttam. Mikor kérdeztük a nővéreket, hogy a hídon átengednek-e bennünket ezt felelték:

- Csak úgy lehet megtudni, ha megpróbálják, mert van, amikor átengedik mindenféle szó nélkül az embert, aztán van olyan is, hogy ötször is megpróbálják, mire átengedik. Van mikor hatodszorra sem sikerül, akkor átmennek Monostorra, onnan meg nem jönnek vissza, úgyhogy csak átmennek. Valami magukkal is biztos lesz.

Magyar oldalról fináncok álltak kint a hídon. Megszámoltak bennünket, átnézték a hátizsákjainkat is, de hiába – nem volt abban semmi. Végül útnak indítottak minket. Addigra a négyes kis csoportunkból huszonnégyes lett, mind a környékre valók. Gondolkoztunk, hogy ki beszéljen a csehekkel, végül abban állapodtunk meg, hogy én fogok, mert hogy én jól tudok oroszul. Ahogy ballagtunk a hídon én nem is kapcsolódtam be a beszélgetésbe, azon gondolkodtam, hogy mit és hogyan fogok felelni a rendőr kérdésére, gyűjtögettem magamban a szavakat.

Lehattunk olyan 10-15 méterre a finánctól, mikor az rendes magyar kiejtéssel megszólal:

- Hát maguk honnan jönnek? – gondoltam magamban, nem kell itt tolmácsolni, jobban tud magyarul, mint mi szlovákul, csehül vagy oroszul.

- Oroszországból – feleltük.

- Hát a többi miért nem hozták? Vannak még ott? – kérdezett ismét, mi pedig igennel feleltünk. – Jól van, menjenek be a csendőrségre, ott majd kapnak papírt, amivel mehetnek tovább.

Aztán gondolkodtunk, hogy hol lehet a csendőrség. Az egyik mondta, hogy ő tudja, hogy hol van, de ha már átértünk akkor elég, ha holnap visszajövünk. Az öreg hajógyárnál ballagtunk, sok volt a civil, de el is felejtettük megkérdezni, hogy akkor hol is van most a csendőrség. Már a kis hídon jártunk fent, mikor egy finánc hajtott utánunk biciklivel:

- Hova mennek? – kérdezte kissé kifulladásra.
- A csendőrségre, jelentkezni – feleltük.
- Hát hisz az ott van – mutatott a háta mögé.
- Hát nem a város közepén van? – kérdeztük meglepetten.
- Ott is van, de ez itt a határrendőrség, maguknak ide kell jönniük – mondta, majd elindult visszafelé, mi pedig követtük.

Egyesével kellett bemenni. Ami papírt kaptunk, ami Debrecenről Dél-Komáromig szólt, azt megnézték, közben érdeklődtek erről-arról. Aztán a kezünkbe adtak egy lepecsételt papírt:

- Ezzel a papírra akármilyen tömegszállító eszközön utazhatnak, még hozzá ingyenesen.

Még itt is azon neveltünk, hogy rossz csendőrségre akartunk menni.

Összevártunk mindenkit, csoportosan vonultunk le a hídról, a Baross utca felé.

Egyszer csak azt vettem észre, hogy már csak mi négyen maradtunk, falusiak, a többi ki jobbra, ki balra, ki erre, ki arra, ki gyalog indult haza, ki ismerőshöz ment biciklit kölcsönkérni. Ijedtünkben el sem köszöntünk egymástól, mindenki ment a maga útján.

Mikor már láttam a falu első házait, úgy éreztem elrepülök a boldogságtól.

Annyi év után végre itthon! Még soha nem éreztem akkora örömet, mikor kinyitottam házuk kapuját és megláttam szüleim örömkönnyeiktől telt szemét.

Mikor megöleltem őket, édesanyámat még kissé meg is emeltem. Az ebédnél újra kisfiúnak éreztem magam. Annak a gyermeknek, aki még nem látta a háború szörnyűségeit. Akinek a „katonadolog” egy nyugtató vigasztalás volt, és nem egy szó, ami a borzalmak emlékét idézi elő.